

'Vraagt een bon' (deel 10)

J.W. Hagenbeek †

Bewerkt door C. Vissenberg en J. van Eijck

VERHALEN ROND HET TOLHUIS AAN DE ELSPETERWEG 1863 - 1939

Brand!

Nieuwjaarsdag was voor de jongere kinderen in het tolhuis wel een heel bijzondere dag. Dan kwamen de oudere broers en enige kennissen hun goede wensen aanbieden. Voor de jongens was de oudste broer een heel bijzondere gast waar ze al dagenlang van tevoren over spraken. Hij bracht altijd zwaar vuurwerk mee. Na de oorlog presteerde hij het zelfs scherpe piepers (patronen) mee te brengen en die met een bijl in een boomstronk te slaan. Na de explosie was er alleen wat verpulverd hout over. Blijkbaar besepte niemand het levensgevaarlijke van deze handelingen en dat het altijd goed ging, was een groot wonder. Maar toch liep de roekeloze wijze waarop met vuurwerk werd omgegaan,

verkeerd af. Er werd op Nieuwjaarsdag weer lustig, maar vrij van rustig op los geschoten. Tot slot kwam de oudste zoon met een paar donderpotten. De eerste knallen brachten geen onheil te weeg, maar het venijn zat ook ditmaal in de staart. Nog één knaller moest worden afgevuurd. Maar het lontje brandde sneller dan gedacht was en slechts op het laatste nippertje kon hij weggevoerd worden. Van richting gooien was geen sprake meer en zo belandde de zware knaller in het portaal, dat aan de voorzijde van het tolhuis was aangebouwd.

Een oorverdovende knal volgde en onmiddellijk daarop sloegen de vlammen uit het hokje: brand! Nu was snel handelen geboden en met emmers water uit de put en uit de pomp wist men het vuur te blussen. Maar o wee! In het portaal hingen behalve de soldatenjas van Gerardus, ook de paraplu, enige rokken en boerenmutsen van Willempje. Er bleef niets dan as over. Dat hebben de vuurwerkafstekers geweten, want in zo'n geval waren Gerardus en Willempje niet mals!

Foto uit het familie archief van de familie Hagenbeek; wie weet wie dit is?

Van allerlei.

Degenen, die op een fiets gezeten, de tol passeerden, behoeften niet te betalen. Naast de palen waarop de tolboom rustte was een klein openingetje, waar een fietser ongehinderd kon passeren. Dat vereiste wel enige stuurkunst, want de doorgang was maar

smal. Er was er echter één, die steeds bewondering van de tolbewoners wist op te wekken door met een enorme snelheid de hindernis te nemen. Dat was een vreemdeling, die in Elspeet was neergestreken om van zijn pensioen te genieten. Ondanks zijn leeftijd raasde hij de afstand Elspeet-Nunspeet en omgekeerd altijd in een ijtempo af. De

man had ook al snel een bijnaam: de hardjager. Eventueel aanwezige kleinkinderen werden van de weg afgehaald als de man, die altijd haast scheen te hebben er aan kwam. "In huis, de hardjager komt er aan."

A.J.C.'ers in optocht.

Een grote gebeurtenis was de Pinksteroptocht van de A.J.C.'ers (Arbeiders Jeugd Centrale). Uit alle delen van het land kwamen de Rode Arenden en hoe die groepen ook mochten heten, naar Vierhouten voor het bijwonen van de grote Pinksterbijeenkomst op de Paasheuvel. Dan was het op het station te Nunspeet een enorme drukte. Gewapend met vlaggen in allerlei kleuren, meest rode, en strijdliederen zingend, trokken de A.J.C.'ers met vele duizenden over de stoffige Elspeterweg. Urenlang moest de tolboom openstaan om ze te laten passeren.

Deze massale vertoning trok een groot deel van de Nunspeetse bevolking naar de Elspeterweg teneinde van dit machtige, massale schouwspel te kunnen genieten. Het was niet altijd een pretje voor de wandelaars, want ze liepen bij droog weer constant in het stof, gebogen onder de zware bepakking van rugzakken. Hoewel ze ongetwijfeld van het vrije weekend en de spelen die op de Paasheuvel opgevoerd werden hadden genoten, was het zingen wanneer ze terugkeerden van een veel minder volume dan toen ze kwamen

De stoffige weg werd bij zeer droog weer gesproeid door een gemeentelijke sproeiwagen. De bestuurder van deze wagen, getrokken door een paard, drukte dan op de bok op een paar pedalen en dan kwam links en rechts het water via broesen op de weg terecht. De sproeiwagenbestuurder, een bijna altijd humoristische man, had er een bijzonder genoeg in, wanneer dames in dunne zomerjurkjes passeerden een extra druk op de sproeiknoppen te geven.

Een serenade.

Het was een prachtige zomeravond. De temperatuur was mild en zelfs in het schemer zongen nog de vogels. De nacht die er op volgde, was niet minder mooi en de volle maan zorgde voor een sprookjesachtige sfeer in de bossen rondom de tol. Het zal ongeveer drie uur in de nacht zijn geweest, toen de stilte op aangename wijze werd verstoord door welluidende gitaarmuziek en zuivere zang. De melodie was er een van een versje dat in die dagen erg populair was. In de twee kamertjes, gelegen aan de zuidzijde van het oude tolhuis, sliepen Gerardus en Willempje in het ene, en de beide jongste zonen

